



16024

**ปัญหาพิเศษ
เรื่อง**

**กลุ่มเกษตรกร : สมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง กรณีศึกษา ณ บ้านนายาว
ตำบลท่ากระดาน อำเภอสามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ปี พ.ศ.2541**

**Farmer's Group : The Members of Agroforestry Network for Self Reliance, Case Study in
Ban Nayow, Amphoe Sanarm Chaikhate, Changwat Chachoengsao**



T096287

**โดย
นายศิริวัฒน์ ศีวัฒนวงศ์**

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

**คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร**

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

พ.ศ. 2541

**รฟ.
๙๙๖ ก
๒๕๔๑**

สงวนลิขสิทธิ์.....

เลขทะเบียน..... 96287

วันเดือนปี..... ๒๕๔๑

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
ภาควิชาเทคนิคเกษตร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร

เรื่อง

กลุ่มเกษตรกร : สมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง กรณีศึกษา ณ บ้านนายาว
ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ปี พ.ศ.2541

Farmer's Group : The Members of Agroforestry Network for Self Reliance, Case Study in
Ban Nayow, Amphoe Sanarm Chaikhate, Changwat Chachoengsao

โดย

นายศิริวัฒน์ ศิววัฒนวงศ์

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลักสูตร

ว.บ. (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2542

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ 9, 6, 42

(ดร. ทิพวรรณ ลิ้มงูร)

กรรมการปัญหาพิเศษ 9, 6, 42

(ผศ. ศุภสมบุญ อึ้งรัตนากร)

หัวหน้าภาควิชา 9, 6, 42

(ผศ. ศุภสมบุญ อึ้งรัตนากร)

รฟ.

๔๔๗๗

2542

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : กลุ่มเกษตรกร : สมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง
 ภูมิศึกษา ณ บ้านนายว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
 ปี พ.ศ. 2541
 โดย : นายศิริวัฒน์ ดีวัฒนวงศ์
 ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)
 สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร
 ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ :

(ดร. ทิพวรรณ ลิ้มงูร)

.....9.....1.....6.....1.....42.....

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อการศึกษาถึง กลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง ณ บ้านนายว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึง วัตถุประสงค์และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ในการศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลตัวอย่างจำนวน 35 คนจากประชากรเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร บ้านนายว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์แปลผลข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและคะแนนเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร คือ รวมตัวกันเพื่อเพิ่มผลผลิต ส่วนสาเหตุหลักที่เกษตรกรเข้าร่วมจัดตั้งกลุ่ม คือ เห็นด้วยกับการรวมเป็นกลุ่มเพื่อเพิ่มผลผลิตและช่วยกันควบคุมคุณภาพของผลผลิต และที่เกษตรกรยังคงเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป เพราะกลุ่มช่วยให้ผลการผลิตของเกษตรกรได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค

การดำเนินงานของกลุ่ม มีโครงสร้างของกลุ่มซึ่งประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม ที่ปรึกษากลุ่ม เลขานุการกลุ่ม เภรญาณิกกลุ่ม กรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ในการเลือกตั้งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่ม สมาชิกจะมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งทุกคน กลุ่มมีการประชุมเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานประจำปีของกลุ่ม กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด คือ เต้าเจี้ยว กิจกรรมที่มีรายได้มากที่สุดนี้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม โดยแบ่งสายการผลิตตามความสนใจของสมาชิก ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดสมาชิกผู้ผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้องให้รายได้ส่วนหนึ่งกับกลุ่มคิดเป็น 10 เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์ ซึ่งวิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ แบ่งได้หลัก ๆ 2 วิธี คือ จำหน่ายโดยมีผู้มารับซื้อไปจำหน่ายและวางจำหน่ายเองโดยตรง กลุ่มมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกมากกว่า 4 ครั้ง แต่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่เคยไปดูงานจากกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอื่น ๆ บทบาทของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิมที่มีต่อกลุ่มที่สำคัญที่สุดคือ เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่ม ในอนาคตปีหน้ากลุ่มยัง ไม่มีการผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ขึ้นมาและยัง ไม่มีการยกเลิกการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม เหตุผลเพราะกลุ่มจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้ดีที่สุด เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจาก บุคคลภายนอก

การพึ่งตนเองของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้เหตุผลเพราะ กลุ่มมีความมั่นคงในการดำเนินงานและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ยังมีความคิด เห็นอีกว่า กลุ่มสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจะจัดตั้งกลุ่มได้ เหตุผลเพราะกลุ่มมีรูปแบบ การดำเนินงานที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ก็ยังมีความต้องการ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ ในด้านความรู้ในกระบวนการผลิต เงินทุนในการประกอบการ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบการ อาคารหรือโรงเรือนที่ใช้ในการประกอบการ

ปัญหาที่สำคัญที่สุดของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร คือ ปัญหาการขาดการนำ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิต ส่วนปัญหาที่ไม่เกิดกับกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร คือ ปัญหาระบบการทำงานของกลุ่มไม่มีความเป็นธรรม

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากบุคคลหลาย ๆ ท่านที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ ดร.ทิพวรรณ ถิมังกูร ซึ่งเป็นประธานกรรมการปัญหาพิเศษ และ ผศ. ศุภสมบุรณ์ อึ้งรัตนกร ซึ่งเป็นกรรมการปัญหาพิเศษ โดยให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการทำปัญหาพิเศษมาโดยตลอด นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูล รวมไปถึงเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณความดีของปัญหาพิเศษฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบให้แก่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ที่คอยอบรมสั่งสอนนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากเกิดความผิดพลาดประการใด นั้น เป็นเพราะความบกพร่องของผู้ศึกษาเอง

ศิริวัฒน์ ศิววัฒนวงศ์

พฤษภาคม 2542

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนิยม	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและที่มาของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการศึกษา	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
กลุ่มเกษตรกร	4
- ความหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร	4
- กระบวนการการเกิดกลุ่มเกษตรกร	6
- การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร	7
- กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร	8
- ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร	10
ระบบวนเกษตร	12
- ความหมายของวนเกษตร	12
- วัตถุประสงค์ของวนเกษตร	13
- ระบบของวนเกษตร	13
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	15
เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	16
การวิเคราะห์ข้อมูล	16
สถานที่และระยะเวลาที่ทำการศึกษา	17

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

หัวข้อ	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและวิจารณ์	
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่ม	
เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร	19
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่าย	
วนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต	22
ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิก	
เครือข่ายวนเกษตร	28
ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร	31
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	35
ข้อเสนอแนะ	36
เอกสารอ้างอิง	38
ภาคผนวก	40

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงระยะเวลาที่ทำการศึกษา	18
2. วัตถุประสงค์และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร	21
3. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต	25
4. ลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร	29
5. ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร	33



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

ในปัจจุบันพบว่าการทำงานเกษตรแบบเชิงเดี่ยว มักประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาการขาดเครื่องมือและเทคโนโลยี ปัญหาด้านกระบวนการผลิต ปัญหาในการเพิ่มผลผลิต ปัญหาด้านเงินทุน ด้านการตลาด ด้านการจัดการ การขาดอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทางภาครัฐบาลได้พยายามให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด แต่ก็ไม่ได้ช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ ลดลงไปได้ ในทางกลับกันการส่งเสริมด้านการผลิตของพืชผลทางการเกษตรหลายชนิด กลับสร้างปัญหาเพิ่มหนี้สินให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเกษตรกรจำนวนมากหันมาปลูกพืชชนิดนั้นเพียงชนิดเดียวเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรม ตามนโยบายส่งเสริมการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรเพื่อการส่งออก ทำให้ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมาก ราคาจึงต่ำลง และเมื่อเกษตรกรยิ่งเร่งผลิตมากขึ้นอีกก็ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ส่งผลให้เกษตรกรขาดทุน และเมื่อขาดทุนในระยะแรก ๆ ก็ทำให้เกษตรกรต้องลงทุนเพิ่มขึ้นอีกในระยะต่อมา โดยกู้เงินจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เช่น ธกส. เป็นต้น ยิ่งลงทุนหนักขึ้นก็ยิ่งขาดทุน และเป็นหนี้สินมากขึ้นและปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาการขาดทุนมาโดยตลอด คือ การถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้รับซื้อผลผลิตหรือพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคากับผู้รับซื้อหรือพ่อค้าคนกลางได้ เนื่องจากเกษตรกรตกอยู่ในภาวะจำยอมไม่สามารถเก็บผลผลิตไว้ได้นาน และต้องใช้เงินในการซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกษตรกรต้องเป็นผู้แบกรับไว้ทั้งหมด เกษตรกรส่วนหนึ่งจึงรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือตนเองให้สามารถอยู่รอดได้ การรวมกลุ่มของเกษตรกร จึงเป็นวิธีหนึ่งที่เกษตรกรเลือกนำมาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ

การส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่มเกษตรกร เป็นการชักจูงรวบรวมเกษตรกรที่อยู่กระจัดกระจายกันให้มารวมอยู่ในรูปชุมชน มีศูนย์กลาง ณ ที่ตั้งของสำนักงาน เป็นโอกาสให้เกษตรกรได้พบเจ้าหน้าที่เพื่อรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ พร้อมกับเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และแรงงานของเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่จำกัด การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรก็จะเป็นไปอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจร่วมกำลังกันทำงานในหมู่เกษตรกร เป็นผลดีต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ หากการรวมกลุ่มเกษตรกรนี้ได้ดำเนินการไปอย่างกว้างขวางจนสามารถก่อตั้งขึ้นเป็นสมาคม หรือ ก้าวหน้าต่อไปเป็นสหพันธ์ที่มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ก็จะช่วยลดภาระด้านงานส่งเสริมการเกษตรของทางราชการให้ลดลงได้ (วิศาล ศรีมหาโร, 2528:3)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การรวมกลุ่มของเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอ สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่น่าสนใจศึกษารูปแบบของกลุ่มที่มีส่วนช่วย ส่งเสริมและนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้หรือเป็นตัวอย่างให้แก่เกษตรกรที่สนใจและคิดจัดตั้งกลุ่ม เกษตรกรเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่าย วนเกษตร
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต
3. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร
4. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ช่วยให้ทราบถึง วัตถุประสงค์ กระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร การดำเนินงานของกลุ่ม เกษตรกร ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางหรือเป็นแบบอย่างให้แก่ เกษตรกรที่จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร
2. ช่วยให้ทราบถึงสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร
3. ช่วยในการปรับปรุงการทำงานของเกษตรกรให้ดีขึ้น
4. เป็นแนวทางให้แก่รัฐบาลในการให้การสนับสนุนแก่กลุ่มเกษตรกร

ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษากลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร บ้านนายาว ตำบล ท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 140 คน ในช่วงปี พ.ศ. 2541

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเองกรณีศึกษา ณ บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน จังหวัดฉะเชิงเทรา ปี พ.ศ.2541 ประกอบด้วยเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกร
 - 1.1 ความหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร
 - 1.2 กระบวนการการเกิดกลุ่มเกษตรกร
 - 1.3 การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร
 - 1.4 กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร
 - 1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร
2. ระบบวนเกษตร
 - 2.1 ความหมายของวนเกษตร
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของวนเกษตร
 - 2.3 ระบบของวนเกษตร
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กลุ่มเกษตรกร

1.1 ความหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร

วิศาล ศรีมหาวโร (2528 : 7) ให้ความหมายกลุ่มเกษตรกร คือ ผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรมารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 141 มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่แสวงหาทุนจากสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนมาดำเนินการให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ภายใต้การสนับสนุน ส่งเสริม และกำกับของทางราชการ อันจะมีผลให้กลุ่มของเกษตรกรเจริญเป็นปึกแผ่น สามารถแปรสภาพเป็นสหกรณ์ และดำเนินการในรูปสหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ได้โดยรวดเร็ว

วิจิตร อวระกุล (2535 : 286) ให้ความหมายว่ากลุ่มเกษตรกร เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีฐานะนิติบุคคลตามกฎหมาย สามารถประกอบธุรกิจและกิจการอื่น ๆ ได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้ คือ

1. เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่เป็นสมาชิกด้วยกัน ในการประกอบอาชีพ เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในปัญหาที่ต้องร่วมมือกัน เรื่องแหล่งน้ำ ป้องกันศัตรูพืช ป้องกันภัยทางธรรมชาติ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือองค์การด้านการเงิน วัตถุประสงค์ การขอความช่วยเหลือต่างๆ การขยายกิจการไร่นา โดยทำไปในนามของกลุ่มย่อมจะได้ผลดีกว่า นอกจากนี้ เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เป็นการส่งเสริมสามัคคีในระหว่างเกษตรกรและหมู่คณะ

2. เพื่อประโยชน์ในแง่การซื้อและขาย เกษตรกรเป็นทั้งผู้ผลิตจำหน่ายและผู้ซื้อสินค้าต่างๆ มากมาย เกษตรกรนอกจากจะซื้อสินค้าที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคแล้ว ยังซื้อสินค้าที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพอีกด้วย เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ สารเคมีปราบศัตรูพืช เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร เครื่องจักรกล สินค้าเหล่านี้ถ้าเกษตรกรรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก หรือซื้อในราคาขายส่งจะลดราคาลงไปได้ 20-30 เปอร์เซ็นต์ เป็นการตัดพ่อค้าคนกลางทำให้เกษตรกรซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงมา

ในด้านการขาย เกษตรกรมีผลิตผลมากมายกว้างขวาง แต่มักจะเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางถ้าไม่รวมกลุ่มต่างคนต่างขาย ทำให้พ่อค้าเลือกซื้อและกวดราคาตามความชอบใจ การที่เกษตรกรรวมกันเป็นกลุ่ม ผลิตที่ผลิตได้มอบหมายให้กลุ่มเป็นผู้หาตลาด จัดจำหน่าย ทำให้ไม่มีการแย่งกันขาย ตัดราคากันทำให้ราคาสูงขึ้น จะเป็นการพุงราคาให้เกิดความยุติธรรม ทำให้ขายได้ราคาดี เป็นการสร้างกำลังการต่อรองการขายให้สูงขึ้น

3. เพื่อประโยชน์ด้านการผลิต ความไม่แน่นอนของผลผลิตทางการเกษตร การผลิตน้อยหรือมาก การประมาณความต้องการของตลาด อะไรที่มีตลาดจึงจะผลิต มีไร้อยากจะปลูกอะไรก็ปลูก เช่น เกษตรกรปลูกพืชทอง ปลูกบวบ เป็นจำนวนมาก โดยมีได้นักถึงตลาดและความต้องการแล้วก็ขายไม่ได้ เก็บเอาไว้ก็ไม่ได้นานจึงขาดทุนมากมาย การรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันคิด ช่วยกันหาตลาด วางแผนการผลิต การรวมผลิตผลเพื่อให้ได้จำนวนมาก ตามความต้องการสามารถช่วยเกษตรกรรายย่อยในการขาย การขนส่ง การซื้อ ทำให้ประหยัดต้นทุน แรงงาน และค่าใช้จ่าย ทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพ มีกำไรมากขึ้น

4. เป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำงานในระบอบประชาธิปไตย ที่ทุกคนมีส่วนร่วมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของมีการประชุม การฟังมติของที่ประชุมคนส่วนใหญ่ ทำให้สมาชิกรู้หน้าที่ที่จะต้องช่วยกัน รู้จักการฟังเหตุผลของผู้อื่น เป็นการช่วยยกระดับฐานะของเกษตรกรให้มีกรอยู่ดีกินดี มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพในระบอบประชาธิปไตย

วสุธาร ศรีนพรัตน์ (2534 : 90-91) ยังได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรอีกว่า กลุ่มเกษตรกรมีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ

1. เพื่อผลผลิตทางการเกษตร
2. เพื่อการซื้อ การขาย ด้วยความยุติธรรม
3. เพื่อพลังในการต่อรอง และบริการสินเชื่อทางเกษตร
4. การให้ความช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน

จากวัตถุประสงค์ 4 ประการนี้ กลุ่มเกษตรกร อาจจะดำเนินกิจกรรมได้หลายอย่าง เช่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. เรียกหุ้น เพื่อหาทุนมาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
2. รวบรวมผลผลิตของสมาชิกไปจำหน่ายร่วมกัน
3. ส่งเสริมความรู้ทางวิชาการอันทันสมัยแก่สมาชิก
4. จัดบริการวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องทุนแรงเช่นให้ยืมหรือจัดซื้อร่วมกัน
5. จัดสวัสดิการ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิกเมื่อประสบภัยพิบัติ

1.2 กระบวนการการเกิดกลุ่มเกษตรกร

กิตติ สิมศิริวงษ์ (2532 : 66) กล่าวถึงกระบวนการเกิดกลุ่มเกษตรกรว่า การเกิดกลุ่มนั้นเกิดขึ้นได้จากการที่ได้ถูกสร้างขึ้นโดยเจตนาจากคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคน เพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง ไม่ว่าจะใช้วิธี “กระตุ้น เร่งเร้า หรือยั่วยุ” แต่ผลที่ได้ก็จะนำไปตามเจตนาของบุคคลผู้นั้น ทั้งนี้บุคคลผู้นั้นอาจจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มหรืออาจจะไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มก็ได้ เช่น กลุ่มอาชีพทำนา หากเกษตรกรเองมองเห็นถึงประโยชน์จากการรวมกลุ่มในการซื้อวัสดุเกษตร ปุ๋ย ยา เพื่อให้ได้ราคาที่ถูกลง หรือใช้ประโยชน์จากเครื่องมือบางอย่างร่วมกัน จึงชักจูงให้รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เจตนาจึงเป็นของเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่หากว่าเกษตรกรตำบล มีความเห็นว่าเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา น่าจะรวมตัวกันได้ เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการรวมกลุ่ม เช่น พอดีหาผู้นำที่ดีได้และเกษตรกรรายอื่นก็ให้ความเคารพยำเกรง เกษตรตำบลจึงใช้วิธีกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มโดยเน้นในเรื่องความสัมพันธ์อันดี และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่ม หากกลุ่มนี้จัดตั้งขึ้นได้ เจตนาจึงเป็นของเกษตรกรตำบล ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม (แต่มักจะได้รับเลือกให้เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม)

และยังได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของกลุ่มซึ่งแบ่งตามลักษณะของกฎระเบียบและโครงสร้างออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กลุ่มเป็นทางการ มักจะเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นจากองค์กรภายนอกหมู่บ้าน แต่มีลักษณะเด่นที่บ่งชี้ คือ มีการจัดระเบียบแบบแผนการดำเนินงานของกลุ่มอย่างชัดเจน มีการติดต่อสัมพันธ์เกิดขึ้นอย่างมีระบบระเบียบ มีโครงสร้างของคณะผู้ดำเนินการ มีการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากสมาชิกกลุ่มหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการจดทะเบียนไว้กับหน่วยราชการ แต่อาจจะเป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรหรือไม่เป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มยุวเกษตรกรก็ได้

ดังนั้นกลุ่มเป็นทางการอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นกลุ่มซึ่งมีการระบупุทธิกรรม โครงสร้างกฎระเบียบและเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนนั่นเอง

2. กลุ่มไม่เป็นทางการ กลุ่มแบบนี้มักจะเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มและความสนใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่มและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มักจะไม่ได้วางกฎระเบียบ เป้าหมาย โครงสร้าง หรือกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มไว้อย่างชัดเจนนัก เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในระยะเวลาอันสั้น จึงมักจะไม่สามารถสลายได้ง่าย สถานภาพของสมาชิกจะคงอยู่คราบเท่าที่สมาชิกยังมีความสนใจในกิจกรรมของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลุ่ม กลุ่มแบบนี้หากมีกิจกรรมและติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมหรือวางกฎระเบียบมากขึ้น กลุ่มก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปสู่กลุ่มที่เป็นทางการได้

1.3 การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

วิจิตร อาวระกุล (2535 : 287) กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นทางการว่า งานกลุ่มเกษตรกรนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับกระทรวงมหาดไทย โดยมีเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบในระดับท้องถิ่น การจัดตั้งกลุ่มอาจดำเนินการดังนี้

1. จะต้องมีสมาชิกที่สนใจและร่วมกันเป็นผู้จัดตั้งไม่น้อยกว่า 30 คน
2. ให้ที่ประชุมเลือกผู้แทนขึ้น 7 คน เพื่อเป็นผู้ลงนามขอจัดตั้งกลุ่ม
3. ให้สมาชิกทั้งหมดเป็นผู้ร่วมพิจารณาร่างข้อบังคับของกลุ่ม โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์วางไว้
4. การตั้งชื่อกลุ่ม ให้ใช้คำว่า “กลุ่มเกษตรกร” นำหน้า ตามด้วยชื่ออาชีพ แล้วให้เอาชื่อตำบลต่อข้างท้าย
5. ให้ผู้แทนเกษตรกรทั้ง 7 คน ลงนามต่อหน้านายอำเภอ โดยมีเกษตรอำเภอหรือ สหกรณ์อำเภอลงชื่อกำกับในคำร้องขอจัดตั้ง เสนอต่อนายทะเบียนเกษตรประจำจังหวัดเพื่ออนุมัติการจัดตั้งต่อไป

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2531 : 99) ได้กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อปรับปรุงด้านการผลิตและการตลาด ทั้งในลักษณะเป็นการจัดตั้งขึ้น โดยความสมัครใจของเกษตรกรด้วยตนเอง หรือในลักษณะของสถาบันเกษตรกรที่รัฐเข้าไปสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้น เช่น กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ ควรมีแนวทางการสนับสนุนการรวมกลุ่มและการพัฒนาสถาบันเกษตรกรซึ่งประกอบด้วย

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรที่ผลิตเพื่อขาย ได้มีการรวมกลุ่มกัน โดยสมัครใจเพื่อปรับปรุงทางการผลิตและควบคุมคุณภาพสินค้า รวมทั้งเพื่อให้เกิดพลังในการส่งออก ทั้งนี้ภาครัฐบาลจะไม่เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งเอง แต่จะให้ข่าวสารพร้อมทั้งชี้แนะให้เกษตรกรผู้ผลิตให้เห็นประโยชน์และเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นเองโดยความสมัครใจ

2. สนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรที่ได้เกิดขึ้นแล้ว คือ กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ได้มีการปรับปรุงคุณภาพ และประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เป็นระบบที่มีการรวมตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง โดย

2.1 ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบสถาบันเกษตรกรในระดับส่วนกลางกำกับการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันเกษตรกรในการดำเนินธุรกิจ

2.2 ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันเกษตรกรในระดับภูมิภาคร่วมกันสนับสนุนธุรกิจของสถาบันเกษตรกร ทั้งการประสานงานด้านการสนับสนุนการผลิตจนถึงการ

จำหน่ายเป็นระบบครบวงจร รวมทั้งการประสานงานด้านการบริหารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็ง

2.3 ให้สถาบันการเงินสนับสนุนเงินกู้เพื่อนำมาลงทุนในการผลิต และการตลาดแก่สถาบันเกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม

2.4 สนับสนุนให้มีระบบข่าวสารข้อมูลด้านการค้า การตลาดและราคาสินค้าให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่ห่างไกล

2.5 ให้มี “แผนหลัก” ในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรและพนักงานสหกรณ์ เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบเรื่องการฝึกอบรมและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเรื่องการฝึกอบรม

2.6 ให้สถาบันเกษตรกรมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติ ที่จะทำการควบคุมการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานสินค้าที่ผลิต ทั้งนี้เพื่อรักษาเสถียรภาพของระดับราคา

2.7 ให้สถาบันเกษตรกรมีแผนงานการพัฒนาสถาบันอย่างชัดเจนในการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

1.4 กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร

วิจิตร อวาระกุล (2535 : 287-288) ได้กล่าวถึงกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรว่า กลุ่มเกษตรกรอาจดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในเรื่องต่อไปนี้

1. ดำเนินการหาทุน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเรียกหุ้น สะสมเงินสำรอง กู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ หรือแหล่งการเงินอื่น เพื่อช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่ม เป็นการให้สินเชื่อกับกลุ่ม

2. การซื้อสิ่งของมาจำหน่ายให้สมาชิก เพื่อให้สมาชิกได้รับความสะดวกไม่ต้องซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่มีราคาแพงหรือต้องไปไกล หรือให้สมาชิกผ่อนใช้ภายหลังได้หากยังขัดข้องในเรื่องการเงิน

3. การรวบรวมผลผลิตของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรจะรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรที่ผลิตทั้งรายใหญ่และรายย่อยเพื่อรวบรวมขายสู่ตลาด หรือรับฝากเก็บรักษาผลผลิต หรือการจัดหาตลาดขายผลผลิตของสมาชิกให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน เพื่อให้ได้ราคาดีกว่าขายเองในลักษณะปลีกย่อย

4. การส่งเสริมความรู้วิชาการ กลุ่มเกษตรกรอาจจัดการอบรมวิชาการความรู้ด้านเกษตรคหกรรมศาสตร์ การแก้ปัญหาการประกอบอาชีพของสมาชิก ครอบครั้ว อาจเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้เพื่อเป็นการปรับปรุงอาชีพการทำงาน หรืออาชีพอื่นที่สนใจเป็นพิเศษ เป็นความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก

5. การจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรอาจจัดหาเครื่องสูบน้ำ รถไถ โค กระบือ มาบริการแก่สมาชิกที่ต้องการหรือขาดแคลนไปใช้ประโยชน์ โดยเสียค่าเช่า ค่าบริการ เพราะเกษตรกรรายย่อยอาจไม่สามารถลงทุนซื้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เองได้ การจัดให้มีโรงงานแปรรูปผลผลิตทางเกษตร เช่น โรงสีข้าว อุตสาหกรรมอาหาร การบริการ บรรจุกะสอบ บรรจุถุง จอบ แห อวน รถลาก รถบรรทุกขนของ ฯลฯ ที่จำเป็นและเป็นความต้องการของสมาชิก

6. การสวัสดิการ กลุ่มเกษตรกรอาจดำเนินการด้านสวัสดิการ เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิกในกรณีที่มีผลกำไรหรือมีทางช่วยเหลือได้ เช่น มีผู้อุทิศเงินสิ่งของช่วยเหลือ เช่น ทุนการศึกษาแก่นุตรหลานสมาชิกที่ยากจนขาดแคลน การสร้างหรือซ่อมแซมสะพานไม้ คัดไฟฟ้าทางเข้าหมู่บ้าน การสงเคราะห์สาธารณภัยต่างๆ กิจกรรมสาธารณประโยชน์สำหรับสมาชิก ฯลฯ

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2537 : 103) กล่าวถึงกิจกรรมร่วมของเกษตรกรในชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบการ ควรจัดดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดองค์กรของเกษตรกร ในการที่จะก่อสร้างและดูแลรักษาระบบการแจกจ่ายน้ำเพื่อการเกษตรขนาดเล็กในฟาร์มอย่างเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำใต้ดิน
2. การดำเนินการเพื่อการใช้เครื่องมือเครื่องทุ่นแรงร่วมกัน ทั้งเครื่องจักรกล และแรงงาน สัตว์ตามความจำเป็น ถ้าใช้แรงงานสัตว์ก็ควรมีการปรับปรุงพันธุ์ และแหล่งอาหาร น้ำ ของสัตว์ให้เพียงพอ รวมทั้งการบริการทางด้านวัคซีน
3. การดำเนินการร่วมเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และใช้อย่างเต็มที่ทั้งทรัพยากรคนและทรัพยากรอื่นๆ ในการประกอบการ
4. การดำเนินการร่วมกันในด้านการบริการแก่สมาชิกในชุมชน ในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช สินเชื่อเพื่อการเกษตร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยอมรับการเปลี่ยนแปลง

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2537 : 103) อ้างถึง อคิน รพีพัฒน์ (2522) ว่าลักษณะของกลุ่มที่ควรจัดตั้งในชนบทจากบทเรียนของโครงการพัฒนาชนบทลุ่มแม่น้ำ คลอง ดังนี้

กลุ่มควรเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เป็นกลุ่มธรรมชาติในหมู่บ้าน กิจกรรมของกลุ่มต้องเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของสมาชิก และควรมีกิจกรรมหลักอย่างเดียวกัน เช่น ปลูกข้าว หรือปลูกฝ้าย เป็นต้น และควรอยู่ใกล้เดียวกัน สมาชิกและกรรมการควรเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ต่างกัน เพื่อเกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการแก้ปัญหาหาร่วม รูปแบบของกลุ่มไม่จำเป็นต้องกำหนดเจาะจงลงไป ควรจัดให้เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างของชุมชนแต่ละแห่ง มีการกำหนดเวลาสำหรับประธาน และกรรมการ ไม่ให้ถูกเลือกซ้ำเกิน 2 ปี การเริ่มกลุ่มย่อยนี้ ควรมีนักพัฒนาเป็นผู้กระตุ้นการรวมกลุ่ม มีการอบรมพิเศษในวิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านรู้จักคิดและร่วมกันแก้ปัญหาของตนเอง

สมภพ เพชรรัตน์ (2521) อ้างจาก ดิเรก ฤกษ์หรัย (2537 : 99) ได้ยกตัวอย่างการทำงานที่ได้ผลของกลุ่มเกษตรกรดังนี้

โครงการธนาคารข้าวของหมู่บ้านทำสัมปชัญญะพัฒนา นายเค้า ณ ลำปาง ที่ปรึกษาของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นแกนนำในการริเริ่มร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านในการก่อตั้ง จนมีผลให้เกิดการขยายกิจกรรมไปโครงการอื่นๆ และได้รับรางวัลชนะเลิศในฐานะเป็นหมู่บ้านตัวอย่างในภาคเหนือขององค์การ สปอ. โดยได้รับรางวัลเงินสด 5,000 บาท และรถแทรกเตอร์ 1 คัน ในปี 2520 กำนันเค้าได้รับการคัดเลือกเป็นคนไทยตัวอย่างประจำปี 2520 จากมูลนิธิรชนำใจ โดยได้รับโล่และเงินรางวัลอีก 50,000 บาท และได้รับรางวัลผลงานพัฒนาดีเด่นอันดับสองประจำปี 2520 ของการพัฒนาระดับหมู่บ้าน จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กำนันเค้าเห็นความยากแค้นของชาวนาที่ไม่มีแม้แต่ข้าวจะทำพันธุ์ในฤดูเริ่มต้นการทำนา และแน่นอน ก่อนฤดูการทำนา ข้าวบริโภครก็ต้องหิวหิมนกันกินประทังชีวิต จึงเกิดความคิดที่จะจัดตั้งธนาคารข้าว หรือกลุ่มออมข้าวขึ้นมา แต่จะให้ชาวนายากจนเหล่านั้นเอาข้าวมาฝากแต่แรกนั้นเป็นไปได้ เพราะข้าวไม่มีจะกินอยู่แล้ว กำนันเค้าจึงทำการสำรวจดูว่า ในหมู่บ้านใครบ้างที่พอมีกินมีข้าวเหลือจากการบริโภคและการจำหน่ายตลอดปี แล้วเชิญพวกนี้มาประชุมหารือและตกลงในหลักการว่าจะให้ผู้มีฐานะอันจะกินเหล่านั้นนำข้าวมาฝากธนาคารหลังคาเรือนละ 12 ถังต่อปี แล้วมาเก็บรวบรวมไว้ผู้ฉางกลางบ้าน ปีแรกได้ข้าว 324 ถัง จาก 27 ราย ก็ทำการประกาศให้ผู้ยากจนกู้ยืมได้ไม่เกิน 10 ถัง แล้วคืนกองกลางรวม 12 ถังต่อปี ทำงานครบ 5 ปี ปีที่ 6 ก็คืนข้าวให้แก่ผู้มีอันจะกินไป 60 ถัง และแถมดอกอีก 30 ถัง ที่เหลือที่ใช้ในการดำเนินการเป็นข้าวที่เหลือจากการได้ดอกเบี่ยมา และมีเพียงพอ

ในปี 2521 ธนาคารข้าวแห่งนี้มีข้าวกองกลางถึง 4,000 ถัง ซึ่งได้มาจากดอกเบี่ย และจากสมาชิกออมข้าวที่มีสมาชิกรวม 102 ครัวเรือนผู้เป็นสมาชิกจะฝากปีละก็ถึงก็ได้แต่เมื่อฝากครบ 60 ถังก็ได้ข้าวคืนพร้อมดอกเบี่ย ข้าวกองกลางนั้นนอกจากใช้เป็นพันธุ์ในการปลูก การบริโภคแล้วยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้านกู้ยืมเอาข้าวออกไปแล้วขายกินได้ด้วย คือ กู้เอาไปขายเอากำไรก็ไม่ว่าเพราะธนาคารเองก็ได้กำไรอยู่แล้ว

1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร

ศิริ ภาสกร (2529 : 40-45) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรดังนี้ กลุ่มเกษตรกร เป็นองค์กรของเกษตรกรผู้ผลิตที่เกิดขึ้นมาเพื่อพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ของตน มิให้ต้องสูญเสียปัจจัยการผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลาง แต่การที่จะพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็งนั้น นับว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากมายหลายประการ คือ

1.5.1 เกษตรกรขาดความรู้

1.5.1.1 เกษตรกรขาดความเข้าใจในอุดมการณ์ขององค์กรของตนเอง

1.5.1.2 เกษตรกรที่เป็นสมาชิก เมื่อขาดความรู้และผู้นำทำตนไม่เป็นที่ศรัทธา จึงไม่ให้ความร่วมมือในการควบคุมดูแล

1.5.2 ขาดการสนับสนุนจากทางราชการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากกลุ่มที่ประสบความล้มเหลว จะมีอยู่เป็นอำเภอ ๆ ซึ่งเป็นเรื่องชีวิตได้อย่างดีว่า ส่วนราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายปกครองและฝ่ายส่งเสริม(เกษตรอำเภอ) ถ้าหากให้ความสนใจ สนับสนุนแล้ว งานกลุ่มเกษตรกรในอำเภอนั้นก็จะก้าวหน้าไปได้ แต่ถ้ามีพฤติกรรมตรงกันข้ามก็จะ ประสบความล้มเหลว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรที่สำคัญซึ่งอยู่ที่สมาชิก ถ้าหาก สมาชิกไม่ชำระหนี้ กลุ่มก็ดำเนินไปไม่ได้ยาก ดังนั้น ถ้าทางราชการให้ความช่วยเหลือด้านนี้ได้ ก็จะมี ส่วนช่วยส่งเสริมงานกลุ่มเกษตรกรได้มาก

1.5.3 ถูกครอบงำจากอิทธิพลท้องถิ่น

ในท้องถิ่นซึ่งมีพ่อค้าคนกลางมาก หรือพ่อค้ามีอิทธิพลมาก กลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่น นั้นจะเกิดได้ยากมาก เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลของพ่อค้าคนกลางโดยสิ้นเชิง แล้ว เพียงแต่พ่อค้าคนกลางใช้วิธีการ โจมตีว่า กรรมการทุจริต หรือ ห้ามชำระหนี้ กลุ่มเกษตรกรนั้นก็ ประสบความล้มเหลวทันที

ส่วนกำนันก็นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง เช่นเดียวกันและถ้ากำนันเป็นพ่อค้าด้วยแล้ว ยิ่งประสบปัญหาเช่นเดียวกับพ่อค้า หรือแม้แต่กำนันไม่ได้เป็นพ่อค้าก็ตาม โดยหน้าที่ของกำนันนั้น เป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่ต้องรับผิดชอบมากทั้งตำบล ดังนั้น ส่วนมากหรือแทบทั้งหมด กำนันจะ ไม่มีเวลามาคิดเรื่องของกลุ่มเกษตรกรเลย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งที่ควรแก่การแก้ไข

1.5.4 ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล

เมื่อกลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านธุรกิจ(การตลาด) ซึ่งคน ไม่มีความสันทัด มาก่อน จึงไม่มีความมั่นใจว่าจะดำเนินการอย่างไรจึงสามารถทำให้กลุ่มเกษตรกรเจริญเท่าที่ควร ด้วย เหตุนี้สิ่งที่ทำก็คือ การดำเนินการเท่าที่ทางรัฐบาลมีนโยบายให้เท่านั้น คือ เมื่อรัฐบาลมีเงินให้กู้ ก็กู้มา ให้สมาชิก เมื่อมีนโยบายขายปุ๋ยเงินเชื่อก็ขายอย่างเดียว เมื่อมีการรับซื้อข้าวสาร ข้าวเปลือก ก็ขาย ข้าวสาร ข้าวเปลือกเท่านั้นเป็นพอ ดังนั้น นโยบายของรัฐบาลจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา กลุ่มเกษตรกร เช่น ธกส. ให้เงินกู้ผ่านกลุ่มเกษตรกรเช่นเดิม มีการรับซื้อข้าวเปลือก ข้าวสาร ผ่านกลุ่ม เกษตรกร ฯลฯ กลุ่มเกษตรกรเหล่านี้จะขยายกิจการได้มากกว่านี้ทันที เพราะมีทุนและแรงงานพร้อม อยู่แล้วเพียงแต่ขาดความมั่นใจในการช่วยเหลือจากรัฐบาลเท่านั้น

1.5.5 ขาดความรู้ในด้านการบริหารธุรกิจ

ปัญหาที่มีความสำคัญยิ่งของกลุ่มเกษตรกรอีกประการหนึ่ง คือ การขาดความรู้ด้านการ บริหารธุรกิจ ทั้งในด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารการเงิน บัญชี การบริหารการตลาด ฯลฯ นอกจากนี้ การทำงานกลุ่มเกษตรกรเป็นการทำงานเป็นคณะ ดังนั้น จากความเคยชินในการทำงาน แต่ละบุคคลเมื่อมีการทำงานเป็นคณะ จึงมักจะปรับตัวเองให้เหมาะสมกับสภาพของการทำงานไม่ได้ ข้อจำกัดดังกล่าว ทำให้การทำงานไม่ดำเนินไปได้เท่าที่ควร ทำให้เกิดอุปสรรคขัดขวางในการที่จะ พัฒนาไปตลอดเวลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในด้านการตลาด นับว่าเป็นหัวใจอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะหัวใจในการตลาดนั้นก็คือราคา ถ้าสามารถขายผลผลิตได้ราคาสูง ก็สามารถนำกำไรมาเข้ากลุ่มและสมาชิกในที่สุด ถ้าซื้อสินค้าเครื่องบริโภคมาได้ในราคาถูก ก็จะได้ประโยชน์ในการทำงานของตัวเองกัน ดังนั้น บทบาททางด้านการตลาดจึงนับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่งของกลุ่มเกษตรกร

ในด้านการบัญชีก็เช่นกัน กลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับบัญชี เพราะเมื่อขยายงานออกไปมากแล้ว บัญชีธรรมดาาก็กลายเป็นบัญชีธุรกิจ ดังนั้นเมื่อกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากได้รับการศึกษามาน้อย จึงเป็นการยากที่จะเข้าใจการทำบัญชีธุรกิจได้ และการอบรมของทางราชการก็มีน้อยมาก

2. ระบบวนเกษตร

2.1 ความหมายของวนเกษตร

“วนเกษตร” เป็นคำที่บัญญัติศัพท์ขึ้นจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Agroforestry” ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

Ben และ Budowski ได้ให้คำจำกัดความ “วนเกษตร” ไว้ใน Workshop on Agroforestry System in Latin America Proceedings. CATIE 1973 Turrialba, Costa Rica ว่า วนเกษตร คือ เทคนิคของการจัดการที่ดิน โดยรวมเอาต้นไม้ป่ากับพืชกสิกรรม และหรือปศุสัตว์ หรือทั้งสามอย่างเข้าด้วยกัน ผลผลิตที่ได้มานั้นอาจจะต่อเนื่องกันหรือสลับกันเป็นเวลา ๆ หรือเป็นระยะ ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ว่า ควรจะได้ผลผลิตสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่ในช่วงเวลาเท่ากัน โดยมีหลักเกณฑ์ของการยังผลผลิต (สอาด บุญเกิด, 2529 : 27)

สถาบันวนเกษตรนานาชาติ (The International Council for Research on Agroforestry ; ICRAF) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยอาจารย์สมศักดิ์ สุขวงศ์ ได้ให้คำแปลในภาษาไทยไว้ว่า วนเกษตร คือระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีการเพาะปลูกพืชหรือดูแลรักษาต้นไม้ควบคู่กับพืชเกษตรและ/หรือการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งอาจปลูกต้นไม้ควบคู่กับพืชเกษตร บนพื้นที่เดียวกันในเวลาเดียวกันหรือปลูกสลับกันคนละเวลาก็ได้ (เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, 2535)

วรรณ ประยุกต์วงศ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้พูดถึงวนเกษตรว่า เป็นการปลูกพืชแบบผสมผสานให้มีรูปแบบใกล้เคียงกับป่าธรรมชาติ โดยแบ่งระดับการปลูกพืชเป็น ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ไม้ผลขนาดกลาง และพืชที่ระดับคลุมดิน ซึ่งพืชต่าง ๆ จะมีการเกื้อกูลกันเอง

อาจพอสรุปได้ว่า วนเกษตร คือ ระบบการจัดการที่ดินโดยการปลูกพืชแบบผสมผสานและการเลี้ยงสัตว์ ให้มีรูปแบบใกล้เคียงกับป่าตามธรรมชาติ ซึ่งมีการเกื้อกูลกันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับธรรมชาติ และต้องคำนึงถึงระบบนิเวศตามธรรมชาติด้วย

2.2 วัตถุประสงค์ของวนเกษตร

สตาด บุญเกิด (2529 : 29) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของระบบวนเกษตรว่า

2.2.1 เพื่อช่วยปรับปรุง อนุรักษ์พื้นแผ่นดินที่เสื่อมโทรมให้มีความอุดมสมบูรณ์ดีขึ้น

2.2.2 เพื่อช่วยให้ราษฎรที่ยากจนที่ไม่มีที่ทำกินให้มีที่ทำกินของตนเอง โดยไม่ทำให้รัฐต้องลงทุนช่วยเหลือมาก

2.2.3 เพื่อช่วยให้ราษฎรที่มีที่ดินเสื่อมโทรมและแปลงเล็กแปลงน้อยได้มีผลผลิตที่สูงขึ้น

2.2.4 เพื่อเป็นการช่วยทั้งรัฐและทั้งประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2.5 เพื่อเป็นการช่วยเหลือราษฎรที่ยากจน

2.3 ระบบของวนเกษตร

สตาด บุญเกิด (2529 : 29) ได้กล่าวถึงระบบของวนเกษตรว่า ระบบของวนเกษตรแบ่งออกเป็นระบบใหญ่ ๆ ได้ 3 ระบบ คือ

1. ระบบปลูกป่า-นาไร่ (Agri-sylvicultural system)
2. ระบบปลูกป่า-เลี้ยงสัตว์ (Sylvo-pastoral system)
3. ระบบปลูกป่า-นาไร่-เลี้ยงสัตว์ (Agro-sylvo-pastal system)

ในการจัดระบบวนเกษตรนั้น อาจจะใช้ระบบการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในสามระบบ หรือจัดส่วนผสมสองระบบหรือสามระบบเข้าด้วยกัน ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสภาพที่ดินและสิ่งแวดล้อมด้วย

ยังมีระบบวนเกษตรย่อย ๆ อีกหลายระบบที่จะเป็นส่งเสริมรายได้ให้แก่ราษฎรในชนบท แต่มักจะให้ประโยชน์น้อยหรือเป็นรายได้เสริมมากกว่ารายได้หลักหลักของราษฎรในชนบท เช่น

1. การเลี้ยงผึ้ง ผสมกับระบบวนเกษตรที่เหมาะสม
2. การเลี้ยงปลา ผสมกับระบบวนเกษตรที่เหมาะสม
3. การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม ผสมกับระบบวนเกษตรที่เหมาะสม
4. ผลผลิตจากศิลปะปาชีพ ผสมกับระบบวนเกษตรที่เหมาะสม
5. การปลูกสมุนไพร ผสมกับระบบวนเกษตรที่เหมาะสม
6. การเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า ผสมกับระบบวนเกษตรที่เหมาะสม
7. การปลูกและเพาะเลี้ยงของป่า ผสมกับระบบวนเกษตรที่เหมาะสม

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภัสรา ศักดิ์สมบูรณ์ (2530) ได้ศึกษาถึงการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งของศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง จังหวัดอุดรธานี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และการที่กลุ่มมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จากผลการศึกษาพบว่า ศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันเนื่องจากความต้องการพึ่งพาอาศัยกันในการเลี้ยงผึ้ง ผู้เลี้ยงผึ้งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งในอำเภอเมืองกับอำเภอรอบนอกแล้ว ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในเรื่องระดับการศึกษา ความสามารถในการผลิตผึ้ง และผลิตภัณฑ์ผึ้ง จำนวนรังผึ้งต่อราย ต้นทุนและรายได้เฉลี่ยต่อรังต่อปี และระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและปัจจัยที่ทำให้กลุ่มมีกิจกรรมต่อเนื่องก็ ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้จากการเลี้ยงผึ้งด้วย

สมชาย สังฆธรรม (2540) ศึกษาเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดนครนายก พบว่าแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 4 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ปัญหาด้านการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาสมาชิกไม่รับผิดชอบต่อการดำเนินงานของกลุ่มเป็นอันดับแรก รองลงมาคือปัญหาสมาชิกไม่นำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน และปัญหาการปฏิบัติงานของสมาชิกล่าช้า

อังสนา เสนา (2541) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์หุบกะพง ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่านศรนารายณ์ และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 42.14 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีอาชีพหลักคือ แปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่านศรนารายณ์ เหตุผลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแนะนำ ในการดำเนินงานส่วนใหญ่มีการประชุม 1 ครั้งต่อเดือน สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้กำหนดแผนงานประจำปี สมาชิกส่วนใหญ่ไม่เคยเป็นผู้ร่วมสภิตหรือผู้บรรยาย ไม่เคยจัดนิทรรศการ เคยไปทัศนศึกษาประมาณ 2 ครั้ง แต่ไม่เคยไปดูงานจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ และเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเคหะกิจเกษตรมากกว่า 3 ครั้ง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมาชิกจำหน่ายให้กับสหกรณ์ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในด้านปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ส่วนปัญหาที่มีอยู่ในระดับปานกลาง คือ ปัญหาการรับความรู้ของสมาชิกและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปัญหาผลงานของสมาชิกกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก ปัญหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม่มีการพัฒนาเทคนิคใหม่ ๆ ปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่มีเวลาที่จะดูแลสมาชิก และปัญหาการขาดการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ การเปรียบเทียบปัญหาทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ปัญหาในด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรขาดความรู้ความสามารถด้านเคหะกิจและการบริหารกลุ่ม มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

1. ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรที่อาศัยในพื้นที่ บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเกษตรกรที่ไม่เป็นทางการ มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 140 ราย

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรที่อาศัยในพื้นที่ บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราจำนวน 35 ราย ซึ่งหาจากวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของกรมส่งเสริมการเกษตร,2528

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ประชากรมีลักษณะคล้ายคลึงกันดังนี้คือ

1. เป็นเกษตรกรผู้ทำการเกษตรแบบวนเกษตรใน บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. อยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เดียวกัน
3. มีพื้นที่เดิมมาจากอีสาน
4. พืชหลักที่เพาะปลูกส่วนใหญ่คือ ถั่วเหลืองและข้าวโพด

การกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ขนาดร้อยละ 25 จากประชากรทั้งหมด 140 ราย ได้ขนาดตัวอย่าง 35 ราย จากนั้นทำการเก็บตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) คือ สุ่มโดยการจับฉลากและเมื่อ ได้รายชื่อของกลุ่มตัวอย่างจนครบก็จะดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น ซึ่งแนวทางการกำหนดขนาดตัวอย่าง มีดังนี้

จำนวนประชากร	เปอร์เซ็นต์ของขนาดตัวอย่าง
< 50	80 %
50 – 99	> 50% แต่ < 80%
100 – 999	25 %
1,000 – 9,000	10 %
≥ 10,000	1 %

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร ,2528

2. เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม จะใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามแบบปลายปิด (Close-ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question) ที่จัดทำขึ้น โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิก เครือข่ายวนเกษตร

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

แบบสัมภาษณ์ดังกล่าว ได้ทำการทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย เพื่อตรวจหาข้อบกพร่องและทำการแก้ไขก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้สถิติ ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละของข้อมูลพื้นฐาน มีสูตรดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{X}{N} \times 100$$

กำหนดให้ X = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้คำนวณหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลต่าง ๆ มีสูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{N}$$

กำหนดให้ \bar{X} = ค่าเฉลี่ย

$\sum x_i$ = ผลรวมทั้งหมดของข้อมูลที่ต้องการ

N = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

i = จำนวนชุดที่ 1 ถึง n

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. คะแนนเฉลี่ย (mean score) ใช้คำนวณหาคะแนนเฉลี่ยของปัญหา มีสูตรดังนี้

$$M.S. = \frac{(T1 \times 4) + (T2 \times 3) + (T3 \times 2) + (T4 \times 1)}{N}$$

กำหนดให้ M.S. = คะแนนเฉลี่ย

T1 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบปัญหามาก

T2 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบปัญหาปานกลาง

T3 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบปัญหาน้อย

T4 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบ ไม่มีปัญหา

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ได้กำหนดระดับคะแนนของปัญหาดังนี้

มีปัญหามาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน

มีปัญหาปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

มีปัญหาน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน

ไม่มีปัญหา มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ประกอบ กรรณสูตร (2520 : 52) ได้จัดช่วงคะแนนเฉลี่ยน้ำหนักคำตอบแต่ละข้อดังนี้

3.51 – 4.00 มีค่าเท่ากับ มาก

2.51 – 3.50 มีค่าเท่ากับ ปานกลาง

1.51 – 2.50 มีค่าเท่ากับ น้อย

1.00 – 1.50 มีค่าเท่ากับ ไม่มี (ปัญหา, ความต้องการ)

4. สถานที่และระยะเวลาที่ทำการศึกษา

สถานที่ที่ใช้ในการศึกษาคือ บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้เวลาในการศึกษาดังนี้ ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ.2541 ถึง พฤษภาคม พ.ศ.2542 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระยะเวลาที่ทำการศึกษา

แผนการดำเนินงาน	ปี พ.ศ. 2541		ปี พ.ศ. 2542					
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1.ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และวางแผน								
2.จัดทำโครงการศึกษา								
3.จัดทำแบบสัมภาษณ์ และประเมินความเที่ยงตรง								
4.เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม								
5.ประมวลผลและวิเคราะห์ ข้อมูล								
6.สรุปผลการศึกษา								
7.เขียนรายงานและจัดพิมพ์								



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ในการศึกษากลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเองในหมู่บ้านยาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเป็นรายบุคคลจำนวน 35 ราย ปรากฏผลการศึกษาพอสรุปและ แยกนำเสนอเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิก เครือข่ายวนเกษตร

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิก เครือข่ายวนเกษตร

วัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

พบว่าเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรร้อยละ 65.71 มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร คือ รวมตัวกันเพื่อเพิ่มผลผลิต วัตถุประสงค์รองลงมา คือ เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนหรือสินเชื่อทางการเกษตรแก่สมาชิก คิดเป็นร้อยละ 31.42 และ เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรร้อยละ 2.87 มีความเห็นในด้านต่าง ๆ คือ เพื่อการหาตลาดและ อำนาจความสะดวกในการซื้อขายผลผลิต และอื่น ๆ เช่น เพื่อให้สมาชิกได้รู้จักกระบวนการแปรรูป วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับสมาชิกได้ จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับ วสุธาร ศรีนพรัตน์ (2534 : 90-91) ที่พบว่าการรวมตัวของเกษตรกรมีวัตถุประสงค์เพื่อการรวมผลผลิต ทางการเกษตร เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนหรือสินเชื่อแก่สมาชิกและเพื่อการหาตลาดเพื่อซื้อขายผลผลิต

สาเหตุที่เข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

สมาชิกกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรร้อยละ 71.43 เห็นด้วยกับการรวมเป็นกลุ่ม เพื่อเพิ่มผลผลิตและช่วยกันควบคุมคุณภาพของผลผลิต รองลงมาคือ ร้อยละ 22.86 เห็นว่ากลุ่ม สามารถให้คำแนะนำ หรือช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำวนเกษตรได้ และเกษตรกรสมาชิกเครือข่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วนเกษตรร้อยละ 5.71 เห็นว่าการทำวนเกษตรจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีการรวมตัวกันและอื่น ๆ เช่น ได้รู้จักเพื่อนบ้าน

จากการศึกษาจะพบว่า ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือผู้นำกลุ่มเกษตรกรมาชักจูงให้เกษตรกรเข้าร่วมกลุ่มแต่อย่างใด เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มต่างเข้าร่วมด้วยความสมัครใจทุกคน

จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับ กิตติ สิมศิริวงษ์ (2532 : 66) ที่พบว่ากลุ่มแบบไม่เป็นทางการมักเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มและความสนใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่มและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

การที่เกษตรกรคงเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรต่อไป

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.71 เห็นว่า กลุ่มช่วยให้ผลผลิตของเกษตรกรได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค รองลงมาคือ ร้อยละ 31.43 เห็นว่า ตนเองได้รับการปฏิบัติและมีสิทธิในการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มเท่ากับสมาชิกคนอื่น ๆ และร้อยละ 22.86 เห็นว่า การทำงานในกลุ่มมีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อและมีความสัมพันธ์กันดี

การที่กลุ่มเกษตรกรจะมีความมั่นคงได้นั้น ขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งต้องมีความเข้าใจกันและปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกันทุกคน





ตารางที่ 2 วัตถุประสงค์และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

รายการ	จำนวนคน ร้อยละ	
	N = 35	
<u>วัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร</u>		
รวมกันเพื่อเพิ่มผลผลิต	23	65.71
เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนหรือสินเชื่อทางการเกษตรแก่สมาชิก	11	31.42
การหาตลาด/เพื่อให้สมาชิกได้รู้จักกระบวนการแปรรูป/สร้างรายได้	1	2.87
<u>สาเหตุที่เกษตรกรเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร</u>		
เห็นด้วยกับการรวมเป็นกลุ่ม เพื่อเพิ่มผลผลิตและช่วยกันควบคุมคุณภาพของผลผลิต	25	71.43
เห็นว่ากลุ่มสามารถให้คำแนะนำ หรือช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำวนเกษตรได้	8	22.86
เห็นว่าการทำงานวนเกษตรต้องมีการรวมตัวกัน/ได้รู้จักเพื่อนบ้าน	2	5.71
<u>การที่เกษตรกรคงเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรต่อไป</u>		
กลุ่มช่วยให้ผลผลิตของเกษตรกรได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค	16	45.71
ท่านได้รับการปฏิบัติและมีสิทธิในการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มเท่ากับสมาชิกคนอื่น ๆ	11	31.43
การทำงานในกลุ่มมีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อและมีความสัมพันธ์กันดี	8	22.86

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

โครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

โครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม ,รองประธานกลุ่ม ,ที่ปรึกษากลุ่ม ,เลขานุการกลุ่ม ,เหรัญญิกกลุ่ม ,กรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม **การเลือกตั้งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่ม**

สมาชิกกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรทุกคนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่ม

การเลือกตั้งในกลุ่มเป็นไปตามข้อตกลงเกี่ยวกับการเลือกตั้งของสมาชิกในกลุ่ม โดยใช้พลังประชาธิปไตย

การประชุมประจำเดือน

กลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 94.29 มีการประชุม 1 ครั้งต่อเดือน ที่เหลือร้อยละ 5.71 มีการประชุม 2 ครั้งต่อเดือน

กลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรมีการประชุม 1 ครั้งต่อเดือน ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเกี่ยวกับการประชุมประจำเดือนของกลุ่ม

ผู้กำหนดแผนงานประจำปี

สมาชิกกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานประจำปี ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม โดยใช้พลังประชาธิปไตย

กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 74.29 เห็นว่ากิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด คือ ค้าเห็ดขี้เหล็ก มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 100,000 – 200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 25.71 เห็นว่ากิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด คือ แคมป์ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 100,000 – 200,000 บาทต่อปี

กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มที่น้อยที่สุด

สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเห็นว่า กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มที่น้อยที่สุด คือนำยาฝังงาน 10,000 – 20,000 บาทต่อปี

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด

สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด

จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมทุกกิจกรรมสมาชิกทุกคนจะมีส่วนร่วมด้วยกันทุกคน โดยสลับสับเปลี่ยนกันทำตามความสนใจบ้าง ตามความถนัดบ้าง แต่ทุกคนจะได้ทำทุก ๆ กิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด สมาชิกจะยังให้ความสนใจและมีส่วนร่วมมากขึ้น

การจัดแบ่งสายการผลิตของสมาชิกต่อกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด

จากการศึกษาพบว่า การจัดแบ่งสายการผลิตของสมาชิกต่อกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุดร้อยละ 62.86 แบ่งตามความสนใจของสมาชิก และร้อยละ 37.14 แบ่งตามความถนัดของสมาชิก

ส่วนแบ่งของกลุ่มจากรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่สมาชิกให้กับกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 77.14 ให้ส่วนแบ่งจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดกับกลุ่มเท่ากัน คือ 10 เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์ และร้อยละ 22.86 ให้ส่วนแบ่งจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดกับกลุ่มเท่ากัน คือ 5 เปอร์เซ็นต์

จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรมีด้วยกัน 4 ชนิด คือ เต้าเจี้ยว แหนพูน น้ำปลา และน้ำยาล้างจาน ซึ่งส่วนแบ่งที่เกษตรกรต้องให้กับกลุ่มจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดนั้นให้เท่ากันทุกชนิด คือ 10 เปอร์เซ็นต์ และอีก 90 เปอร์เซ็นต์ แบ่งเป็น ให้ผู้ที่ใช้แรงงานในการผลิต 30 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือ 60 เปอร์เซ็นต์จะให้สมาชิกที่ถือหุ้นตามจำนวนหุ้นที่ถือ

วิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีความเห็นเกี่ยวกับวิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดของกลุ่มดังนี้

ผลิตภัณฑ์ที่ 1 คือ เต้าเจี้ยว มีการวิธีการจำหน่ายโดย

วางจำหน่ายโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 8.57

ฝากร้านค้าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 11.43

มีผู้มารับซื้อไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 80

ผลิตภัณฑ์ที่ 2 คือ แหนพูน มีการวิธีการจำหน่ายโดย

วางจำหน่ายโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 22.86

ฝากร้านค้าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 5.71

มีผู้มารับซื้อไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 71.43

ผลิตภัณฑ์ที่ 3 คือ น้ำปลา มีการวิธีการจำหน่ายโดย

วางจำหน่ายโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 85.72

ฝากร้านค้าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 8.57

มีผู้มารับซื้อไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 5.71

ผลิตภัณฑ์ที่ 4 คือ น้ำยาล้างจาน มีการวิธีการจำหน่ายโดย

วางจำหน่ายโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 91.43

ฝากร้านค้าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 5.71

มีผู้มารับซื้อไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 2.86

การจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 48.57 ได้รับการฝึกอบรมความรู้มากกว่า 4 ครั้ง รองลงมาคือ ร้อยละ 17.15 ได้รับการฝึกอบรมความรู้ 3 ครั้ง ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมความรู้ คิดเป็นร้อยละ 11.43 ได้รับการฝึกอบรม 2 ครั้งและ 1 ครั้งเท่ากัน คือร้อยละ 8.57 และได้รับการฝึกอบรม 4 ครั้งคิดเป็น ร้อยละ 5.71

การจัดฝึกอบรมความรู้ให้แก่สมาชิก จะเป็นการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานและยังเป็นการ ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการทำผลิตภัณฑ์ให้กับสมาชิกด้วย

การดูงานจากกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ

สมาชิกที่ไม่เคยไปดูงานจากกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมาเคยไปดูงาน 1 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 25.71 เคยไปดูงาน 3 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 11.43 และเคยไปดูงาน 2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 8.57

การได้ไปดูงานจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรของ เกษตรกรเอง แต่เรื่องค่าใช้จ่ายในการดูงานก็เป็นเรื่องสำคัญ จึงควรมีการวางแผนการดูงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด

บทบาทของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ที่มีต่อกลุ่ม

บทบาทของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ที่มีต่อกลุ่มมากที่สุดคือ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่กลุ่มคิดเป็น ร้อยละ 49.30 รองลงมาคือเป็นผู้จัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 33.80 และร้อยละ 16.90 เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ต่อการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่าย วนเกษตรอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มแล้ว ท่านยังช่วยจัดหาตลาดในการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและยังมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มอีกด้วย

แผนส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปีหน้า

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มที่มีความเห็นว่ากลุ่ม ไม่มีแผนส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปี หน้าคิดเป็นร้อยละ 91.43 และร้อยละ 8.57 มีความเห็นว่ามีแผนส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปีหน้าซึ่ง ผลิตภัณฑ์นั้นคือ ครีมนวดผสม

การยกเลิกผลิตภัณฑ์บางชนิดในปีหน้า

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกทั้งหมดมีความเห็นว่าจะ ไม่มีการยกเลิกผลิตภัณฑ์ทุกชนิดที่มีอยู่ ในปีหน้า

ตารางที่ 3 การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
	N=35	
การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่มเกษตรกรสมาชิกในกลุ่ม		
สมาชิกในกลุ่ม	35	100.00
การประชุมประจำเดือน		
ประชุม 1 ครั้งต่อเดือน	33	94.29
ประชุม 2 ครั้งต่อเดือน	2	5.71
ผู้กำหนดแผนงานประจำปี		
สมาชิกในกลุ่ม	35	100.00
กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด		
ค้าเงี้ยว	26	74.29
แซมพู	9	25.71
กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มน้อยที่สุด		
นำยาล้างจาน	35	100.00
การมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด		
สมาชิกในกลุ่ม	35	100.00
การจัดแบ่งสายการผลิตของกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด		
แบ่งตามความสนใจของสมาชิก	22	62.86
แบ่งตามความถนัดของสมาชิก	13	37.14

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
	N = 35	
ส่วนแบ่งของกลุ่มจากรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่สมาชิกให้กับกลุ่ม		
5 เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์	8	22.86
10 เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์	27	77.14
วิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดของกลุ่ม		
เต้าเจี้ยว		
วางจำหน่ายเอง โดยตรง	3	8.57
ฝากร้านค้าจำหน่าย	4	11.43
มีผู้มารับซื้อ ไปจำหน่าย	28	80.00
แชมพู		
วางจำหน่ายเอง โดยตรง	8	22.86
ฝากร้านค้าจำหน่าย	2	5.71
มีผู้มารับซื้อ ไปจำหน่าย	25	71.43
น้ำปลา		
วางจำหน่ายเอง โดยตรง	30	85.72
ฝากร้านค้าจำหน่าย	3	8.57
มีผู้มารับซื้อ ไปจำหน่าย	2	5.71
น้ำยาล้างจาน		
วางจำหน่ายเอง โดยตรง	32	91.43
ฝากร้านค้าจำหน่าย	2	5.71
มีผู้มารับซื้อ ไปจำหน่าย	1	2.86
การจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก		
เคยได้รับการฝึกอบรมมากกว่า 4 ครั้ง	17	48.57

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
	N = 35	
เคยได้รับการฝึกอบรม 4 ครั้ง	2	5.71
เคยได้รับการฝึกอบรม 3 ครั้ง	6	17.15
เคยได้รับการฝึกอบรม 2 ครั้ง	3	8.57
เคยได้รับการฝึกอบรม 1 ครั้ง	3	8.57
ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม	4	11.43
การดูงานจากกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ		
เคยดูงานมาแล้ว 3 ครั้ง	4	11.43
เคยดูงานมาแล้ว 2 ครั้ง	3	8.57
เคยดูงานมาแล้ว 1 ครั้ง	9	25.71
ไม่เคยดูงานจากเกษตรกรกลุ่มอื่น	19	54.29
บทบาทของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม ที่มีต่อกลุ่ม(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่กลุ่มเกษตรกร	35	49.30
เป็นผู้จัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกร	24	33.80
เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม	12	16.90
แผนส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปีหน้า		
ไม่มีแผนส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปีหน้า	32	91.43
มีแผนส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในปีหน้าผลิตภัณฑ์นั้นคือ ครีมนวดผสม	3	8.57
การยกเลิกผลิตภัณฑ์บางชนิดในปีหน้า		
ไม่มีการยกเลิกผลิตภัณฑ์	35	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

การพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 62.86 เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะกลุ่มมีความมั่นคงในการดำเนินงานและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องคิดเป็นร้อยละ 60 กลุ่มสามารถอยู่ได้เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำคิดเป็นร้อยละ 23.33 และสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาจากเดิม ซึ่งทุกคนได้รับผลตอบแทนอย่างเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 16.67 รองลงมาร้อยละ 28.57 เห็นว่ากลุ่มไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะสมาชิกบางคนไม่ค่อยมีเวลาให้กับกลุ่มเพราะต้องทำงานของคนที่มืออยู่ เช่น ทำนา คิดเป็นร้อยละ 57.14 กลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในขบวนการผลิตทำให้หลายครั้งที่กลุ่มต้องประสบกับปัญหาไม่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดและผลิตภัณฑ์ไม่ค่อยได้มาตรฐานคิดเป็นร้อยละ 42.86

การเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจัดตั้งกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 94.29 เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรของตนสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรได้ เพราะกลุ่มมีรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรได้คิดเป็นร้อยละ 81.82 กลุ่มมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องและระบบการทำงานที่มีความเป็นธรรมจึงน่าจะเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรได้คิดเป็นร้อยละ 18.18 ส่วนสมาชิกกลุ่มร้อยละ 5.71 มีความเห็นไม่แน่ใจเพราะยังไม่เข้าใจถึงการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน

ความต้องการการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 85.71 มีความต้องการความช่วยเหลือในด้านความรู้ในกระบวนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 35.06 เงินทุนในการประกอบการคิดเป็นร้อยละ 27.27 อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบการคิดเป็นร้อยละ 20.78 อาคารหรือโรงเรือนที่ใช้ในการประกอบการคิดเป็นร้อยละ 16.89 และสมาชิกร้อยละ 14.29 เห็นว่าไม่ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ

ตารางที่ 4 ลักษณะการพึ่งพาตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
	N=35	
การพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกร		
พึ่งตนเองได้ เหตุผลเพราะ	22	62.86
- กลุ่มมีความมั่นคงในการดำเนินงาน	18	60.00
- กลุ่มสามารถอยู่ได้เมื่อสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ	7	23.33
- สมาชิกในกลุ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้น และทุกคนได้รับผลตอบแทนอย่างเหมาะสม	5	16.67
พึ่งตนเองไม่ได้ เหตุผลเพราะ	10	28.57
- สมาชิกบางคนไม่ค่อยมีเวลาให้กับกลุ่ม เพราะต้องทำงานที่ตนมีอยู่ เช่น ทำนา	8	57.14
- กลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการผลิต ทำให้หลายครั้งที่กลุ่มต้องประสบกับปัญหา ไม่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดและผลิตภัณฑ์คุณภาพ ไม่ค่อยได้มาตรฐาน	6	42.86
ไม่แน่ใจ เหตุผลเพราะ	3	8.57
- ไม่รู้การดำเนินงานของกลุ่ม	3	100.00
การเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจะจัดตั้งกลุ่ม		
เป็นแบบอย่างได้ เหตุผลเพราะ	33	94.29
- กลุ่มมีรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรได้	27	81.82
- กลุ่มมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องและระบบการทำงานที่มีความเป็นธรรม	6	18.18
ไม่แน่ใจ เหตุผลเพราะ	2	5.71
- ยังไม่เข้าใจกับการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน	2	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
--------	---------	--------

N = 35

ความต้องการการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ

ต้องการความช่วยเหลือ ในด้าน	30	85.71
- ความรู้ในกระบวนการผลิต	27	35.06
- เงินทุนในการประกอบการ	21	27.27
- อุปกรณ์และเครื่องมือในการประกอบการ	16	20.78
- อาคารหรือ โรงเรือนเพื่อใช้ในการประกอบการ	13	16.89
ไม่ต้องการความช่วยเหลือ	5	14.29

* **หมายเหตุ** แบบสัมภาษณ์ตอนนี้เป็นแบบปลายเปิดจึงมีการแสดงความคิดเห็นได้มากกว่า 1 ข้อ
และมีความคิดเห็นที่ตรงกันและร่วมกันได้

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ขั้นตอนในการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 82.86 ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการเข้าเป็นสมาชิกและร้อยละ 17.14 มีปัญหาน้อยเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยปัญหาความยุ่งยากในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มพบว่าอยู่ในระดับมีปัญหาน้อย

สมาชิกกลุ่มมีปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่ากลุ่มมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเกษตรกรอย่างแท้จริง ไม่ได้หวังผลประโยชน์จากเกษตรกรแต่อย่างใด

ปัญหาการรับความรู้ของสมาชิก

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 60 มีปัญหาเกี่ยวกับการรับความรู้ในระดับน้อย ร้อยละ 31.43 มีปัญหาในระดับปานกลาง และสมาชิกกลุ่มร้อยละ 8.57 ไม่มีปัญหาในการรับความรู้ เมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยปัญหาการรับความรู้ของสมาชิกพบว่าอยู่ในระดับมีปัญหาน้อย

ระบบการทำงานของกลุ่มไม่มีความเป็นธรรม

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการทำงานของกลุ่มที่ไม่มีความเป็นธรรม โดยคิดเป็นร้อยละ 74.29 และสมาชิกกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการทำงานของกลุ่มที่ไม่มีความเป็นธรรมในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 25.71 เมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหานี้แล้วพบว่ากลุ่มไม่มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการทำงานของกลุ่มที่ไม่มีความเป็นธรรมซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักการปฏิบัติของกลุ่มที่ให้ความเท่าเทียมกันแก่สมาชิกทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังสนา เสนา (2541)

ระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่มีอยู่ทำให้สมาชิกได้รับปัญหา

สมาชิกที่มีปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มในระดับน้อยมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 77.14 สมาชิกร้อยละ 14.29 ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 8.57 มีปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกพบว่าปัญหาอยู่ในระดับน้อย

สมาชิกกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรมีปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มในระดับน้อยซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักการปฏิบัติและระเบียบของกลุ่มไม่มีความยุ่งยากและสร้างปัญหาให้กับสมาชิก

ผลงานของกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก

สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 71.43 มีปัญหาเกี่ยวกับผลงานของกลุ่มที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกอยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกร้อยละ 25.71 มีปัญหาในระดับน้อย และร้อยละ 2.86 ไม่มีปัญหา ซึ่ง เมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยแล้วพบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังสนา เสนา (2541)

ปัญหาสมาชิกไม่มีเวลาทำกิจกรรม

สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 57.14 มีปัญหาไม่มีเวลาทำกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 22.86 มีปัญหาอยู่ในระดับมากและร้อยละ 20 มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาสมาชิกที่ไม่มีเวลาทำกิจกรรมแล้วพบว่า อยู่ในระดับมีปัญหাপานกลาง

ปัญหาสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือและไม่มีความรับผิดชอบ

สมาชิกกลุ่มที่มีปัญหาไม่ให้ความร่วมมือและไม่มีความรับผิดชอบในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 65.72 มีปัญหาในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 20 มีปัญหาในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 8.57 และไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 5.71 ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหานี้แล้ว พบว่าอยู่ในระดับมีปัญหাপานกลาง

ปัญหาสมาชิกที่ไม่เข้าใจระเบียบการดำเนินงานของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มที่มีปัญหาไม่เข้าใจในระเบียบการดำเนินงานของกลุ่มในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 68.57 มีปัญหาในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 28.57 และไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 2.86 ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาของสมาชิกที่ไม่เข้าใจระเบียบการดำเนินงานของกลุ่มแล้วพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย สังฆธรรม (2540)

ปัญหาการขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิต

สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 60 มีปัญหาการขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตอยู่ในระดับมาก และสมาชิกร้อยละ 40 มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหานี้แล้วพบว่าปัญหาอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิต เป็นปัญหาที่สำคัญมากของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรประสบกับปัญหาภาระบรรจุกิจกรรมที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้ไม่เป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายนอก ซึ่งปัญหานี้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเห็นว่าเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน

ปัญหาสมาชิกขาดความรู้ในด้านการเกษตรและเคหะกิจในการดำเนินงาน

สมาชิกกลุ่มมีปัญหขาดความรู้ในด้านการเกษตรและเคหะกิจในการดำเนินงานในระดับมากมีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.43 มีปัญหาในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 37.14 และมีปัญหาในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 11.43 เมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาสมาชิกขาดความรู้ในด้านการเกษตรและเคหะกิจในด้านการดำเนินงานแล้วพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 5 ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ปัญหา	จำนวนคน		ความรุนแรงของปัญหา				ระดับปัญหา			
	N = 35		ปานกลาง (3คะแนน)		น้อย (2 คะแนน)		ไม่มี (1 คะแนน)			
	มาก (4 คะแนน)	จำนวน (n)	ร้อยละ	จำนวน (n)	ร้อยละ	จำนวน (n)	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ	
ขั้นตอนในการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม					6	17.14	29	82.86	1.17	น้อย
การรับความรู้ของสมาชิก			11	31.43	21	60.00	3	8.57	2.23	น้อย
ระบบการทำงานของกลุ่มไม่มี ความเป็นธรรม					9	25.71	25	74.29	1.26	ไม่มี
ระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่มี อยู่ทำให้สมาชิกได้รับปัญหา			3	8.57	27	77.14	5	14.29	1.94	น้อย
ผลงานของกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ได้รับการยอมรับจาก บุคคลภายนอก			25	71.43	9	25.71	1	2.86	2.69	ปานกลาง
สมาชิกไม่มีเวลาทำกิจกรรม			8	22.86	20	57.14	7	20.00	3.03	ปานกลาง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัญหา	จำนวนคน		ความรุนแรงของปัญหา				ระดับปัญหา				
	N = 35	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)		น้อย (2 คะแนน)		ไม่มี (1 คะแนน)	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ		
			จำนวน (n)	ร้อยละ	จำนวน (n)	ร้อยละ				จำนวน (n)	ร้อยละ
<u>สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือและไม่มีความรับผิดชอบ</u>		3	8.57	23	65.72	7	20.00	2	5.71	2.77	ปานกลาง
<u>สมาชิกไม่เข้าใจระเบียบการดำเนินงานของกลุ่ม</u>				24	68.57	10	28.57	1	2.86	2.66	ปานกลาง
<u>การขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในกระบวนการผลิต</u>		21	60.00	14	40.00					3.60	มาก
<u>สมาชิกขาดความรู้ทางด้านการเกษตรและเทคนิคในการดำเนินงาน</u>		18	51.43	13	37.14	4	11.43			3.40	ปานกลาง

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษากลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง ณ บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยแบ่งข้อมูลการศึกษาออกเป็น 4 ตอน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร ได้ข้อสรุปดังนี้

วัตถุประสงค์และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

จากการศึกษาสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร คือ รวมตัวกันเพื่อเพิ่มผลผลิตวัตถุประสงค์รองลงมา คือ เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนหรือสินเชื่อทางการเกษตรแก่สมาชิก และเพื่อการหาตลาดและอำนวยความสะดวกในการซื้อขายผลผลิต ส่วนสาเหตุหลักที่เกษตรกรเข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร คือ เห็นด้วยกับการรวมเป็นกลุ่มเพื่อเพิ่มผลผลิตและช่วยกันควบคุมคุณภาพของผลผลิต สาเหตุรองลงมาคือ เห็นว่ากลุ่มสามารถให้คำแนะนำ หรือช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับทำวนเกษตรได้ และการที่เกษตรกรยังคงเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรต่อไป เกิดจากสิ่งสำคัญ คือ กลุ่มช่วยให้ผลการผลิตของเกษตรกรได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค เหตุผลรองลงมาคือ เกษตรกรได้รับการปฏิบัติและมีสิทธิในการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มเท่ากับสมาชิกคนอื่น ๆ

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

จากการศึกษาสรุปได้ว่าโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรคล้าย ๆ กับกลุ่มเกษตรกรทั่วไปคือประกอบด้วย ประธานกลุ่ม, รองประธานกลุ่ม, ที่ปรึกษากลุ่ม, เลขานุการกลุ่ม, เภรัญญิกกลุ่ม, กรรมการกลุ่ม, และสมาชิกกลุ่ม ในการเลือกตั้งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่มสมาชิกจะมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งทุกคน กลุ่มมีการประชุมเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้งสมาชิกในกลุ่มทุกคนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานประจำปีของกลุ่ม กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุดคือ ค้าเงี้ยว มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 100,000 – 200,000 บาทต่อปี ส่วนกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มน้อยที่สุดคือ นำยาล้างจาน มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 10,000 – 20,000 บาทต่อปี และกิจกรรมที่มีรายได้มากที่สุดนี้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม โดยแบ่งสายการผลิตตามความสนใจของสมาชิก ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด สมาชิกผู้ผลิตต้องให้รายได้ส่วนหนึ่งกับกลุ่มคิดเป็น 10 เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์ ซึ่งวิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แบ่งได้หลัก ๆ 2 วิธี คือ ค้าเงี้ยวกับแรมพู จำหน่ายโดยมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้มารับซื้อไปจำหน่าย ส่วนน้ำปลากับน้ำยาล้างจาน จะวางจำหน่ายเองโดยตรง กลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกมากกว่า 4 ครั้ง แต่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่เคยไปดูงานจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ บทบาทของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิมที่มีต่อกลุ่มที่สำคัญที่สุดคือเป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่ม ในอนาคตปี 2543 กลุ่มยังไม่มีการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นมาและยังไม่มีการขายปลีกการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม เหตุผลเพราะกลุ่มจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้ดีที่สุด เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายนอก

ลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้เหตุผลเพราะกลุ่มมีความมั่นคงในการดำเนินงานและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ยังมีความคิดเห็นอีกว่า กลุ่มสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจะจัดตั้งกลุ่มได้ เหตุผลเพราะกลุ่มมีรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ก็ยังมีความต้องการการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ภาครัฐบาล ในด้านความรู้ในกระบวนการผลิต เงินทุนในการประกอบการ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบการ อาคารหรือโรงเรือนที่ใช้ในการประกอบการ

ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ปัญหาที่มีอยู่ในระดับมากของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรคือ ปัญหาการขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิตใน ปัญหาที่มีอยู่ระดับปานกลางคือ ปัญหาผลงานของสมาชิกกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก ปัญหาสมาชิกไม่มีเวลาทำกิจกรรม ปัญหาสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือและไม่มีความรับผิดชอบ ปัญหาสมาชิกไม่เข้าใจระเบียบการดำเนินงานของกลุ่มและปัญหาสมาชิกขาดความรู้ในด้านการเกษตรและเคหะกิจในการดำเนินงาน ปัญหาที่มีอยู่ในระดับน้อยคือ ปัญหาความยุ่งยากในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ปัญหาการรับความรู้ของสมาชิก ปัญหาระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่ทำให้สมาชิกมีปัญหา และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายวนเกษตรไม่มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการทำงานของกลุ่มที่ไม่มีความเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการทำปัญหาพิเศษเรื่อง กลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง ณ บ้านนาหว้า ตำบลท่ากระดาน จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้สรุปข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ควรมีการพาสมาชิกกลุ่มไปดูงานจากกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้นำความรู้กลับมาใช้ในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรของตนเองให้ดียิ่งขึ้น
2. ควรมีการส่งเสริมเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น โดยอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ควรสร้างความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบ โดยอาจจัดการประชุมสัมมนากันในกลุ่มระหว่างสมาชิกด้วยกันเองทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2528. หลักวิธีวิจัยทางการเกษตร. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.

กิตติ สิมศิริวงษ์. 2532. หลักการส่งเสริมทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ.

เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก. 2535. วนเกษตรเพื่อคนและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก.

ดิเรก ฤกษ์ห่อราย. 2537. การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

ประคอง วรรณสูตร. 2520. คู่มือการฝึกอบรมการวางแผนพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. 2531. การพัฒนาเกษตรที่สูง. เชียงใหม่ : ธนบรรณการพิมพ์.

ภัตรา สักดิ์สมบูรณ์. 2530. การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งของศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง จังหวัดอุดรดิษฐ์ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

วสุธาร ศรีนพรัตน์. 2534. วิธีวิจัยในงานส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : หจก. เอส. พี. พรินติ้ง กรุ๊ป.

วรรณมา ประยุกต์วงศ์. 2540. ปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในระบบเกษตรกรรมทางเลือกของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณี ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยโยนก ลำปาง

วิศาล ศรีมหาวโร. 2528. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

วิจิตร อาวะกุล. 2535. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สมชาย สังฆธรรม. 2540. การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. กรุงเทพฯ : ปัญหาพิเศษ , สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอาด บุญเกิด.2529. หลักทฤษฎี. กรุงเทพฯ : กองทุนจัดพิมพ์ตำราป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริ ผาสุก. 2529. กลุ่มเกษตรกรกับการพัฒนาชนบทกรณีกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองศาสนการพิมพ์.

อังสนา เสนา. 2541. การศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์หุบกะพง ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. (อัคร์ตำเนา)



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

กลุ่มเกษตรกร : สมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง ณ บ้านนายาว

ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา 2541

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร สมาชิกเครือข่ายวนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง ณ บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งเป็น 4 ตอนด้วยกัน คือ

- ตอนที่ 1** ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร
- ตอนที่ 2** ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต
- ตอนที่ 3** ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร
- ตอนที่ 4** ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

คำชี้แจง ให้ใส่หมายเลขลงในช่อง ที่ตรงกับคำตอบ ตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย

1. ท่านคิดว่ากลุ่มเกษตรกรของท่านจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ใดบ้าง

1. รวมกันเพื่อเพิ่มผลผลิต
2. เพื่อสร้างพลังในการต่อรองด้านราคา
3. เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนหรือสินเชื่อทางการเกษตรแก่สมาชิก
4. เพื่อการหาตลาดและอำนวยความสะดวกในการซื้อขายผลผลิต
5. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การที่ท่านเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกร เกิดจากสาเหตุใดบ้าง

□□□□□

1. เห็นว่าการทำวนเกษตรจะประสบความสำเร็จ ต้องมีการรวมตัวกัน
2. เห็นว่ากลุ่มสามารถให้คำแนะนำ หรือช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำวนเกษตรได้
3. เห็นด้วยกับการรวมเป็นกลุ่ม เพื่อเพิ่มผลผลิตและช่วยกันควบคุมคุณภาพของผลผลิต
4. ผู้นำกลุ่มชักจูงให้ทำวนเกษตร และร่วมเข้าเป็นสมาชิก
5. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

3. การที่ท่านคงเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรของท่านต่อไป หรือการที่สมาชิกทุกคนรวมตัวกันเป็นกลุ่มตลอดมานั้น เกิดจากสิ่งที่สำคัญอะไรบ้าง

□□□□□□

1. ท่านได้รับการปฏิบัติและมีสิทธิในการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มเท่ากับสมาชิกคนอื่น ๆ
2. การทำงานในกลุ่มมีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อและมีความสัมพันธ์กันดี
3. กลุ่มช่วยให้ท่านได้รับรายได้ที่เหมาะสม
4. กลุ่มมีส่วนช่วยให้ท่านจำหน่ายผลผลิตได้มากและได้ราคาเหมาะสม
5. กลุ่มช่วยให้ผลผลิตของท่านได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค
6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

คำชี้แจง ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () และตอบคำถามให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายวนเกษตรในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

1. โครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรของท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- | | |
|--------------------|-------------------------------|
| () ประธานกลุ่ม | () รองประธานกลุ่ม |
| () ที่ปรึกษากลุ่ม | () เลขานุการ |
| () เภรัญญิก | () กรรมการ |
| () สมาชิก | () อื่น ๆ (โปรดระบุ) |

2. ท่านทำหน้าที่อะไรในกลุ่มเกษตรกรของท่าน

- | | |
|--------------------|--------------------|
| () ประธานกลุ่ม | () รองประธานกลุ่ม |
| () ที่ปรึกษากลุ่ม | () เลขานุการ |

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- () เทร่ญญิก () กรรมการ
 () สมาชิก () อื่น ๆ (โปรดระบุ)
3. ท่านมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่มเกษตรกรของท่าน เช่น ประธานกลุ่ม เป็นต้น หรือไม่
 () มีส่วนร่วม () ไม่มีส่วนร่วม
4. กลุ่มเกษตรกรของท่านมีการประชุมเฉลี่ยเดือนละกี่ครั้ง
 () 1 ครั้ง () 2 ครั้ง
 () 3 ครั้ง () อื่น ๆ (โปรดระบุ)
5. ใครเป็นผู้กำหนดแผนงานประจำปีของกลุ่มเกษตรกรของท่าน (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () สมาชิกในกลุ่ม () ที่ปรึกษาของกลุ่ม
 () ประธานกลุ่ม () อื่น ๆ (โปรดระบุ)
6. กิจกรรมใดสร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด และกิจกรรมใดสร้างรายได้ให้กับกลุ่มน้อยที่สุด มีรายได้เท่าใด
 กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด คือ
 มีรายได้ ต่อปี
 กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มน้อยที่สุด คือ
 มีรายได้ ต่อปี
7. กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด (ที่ตอบในข้อ 6) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้หรือไม่
 () ใช่ () ไม่ใช่
8. กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด (ที่ตอบในข้อ 6) มีการจัดแบ่งการสายการผลิตอย่างไร (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () แบ่งตามความสนใจของสมาชิก () แบ่งตามความถนัดของสมาชิก
 () แบ่งตามการเพาะปลูกของสมาชิก () อื่น ๆ (โปรดระบุ)
9. รายได้ที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด สมาชิกผู้ผลิตต้องให้กับกลุ่มส่วนหนึ่งหรือไม่ ถ้าต้องให้คิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์
 () ให้ () ไม่ต้องให้
 ผลิตภัณฑ์ที่ 1 คือ คิดเป็น เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์
 ผลิตภัณฑ์ที่ 2 คือ คิดเป็น เปอร์เซ็นต์ของราคาผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่ 3 คือคิดเป็น เปอร์เซนต์ของราคาผลิตภัณฑ์
 ผลิตภัณฑ์ที่ 4 คือคิดเป็น เปอร์เซนต์ของราคาผลิตภัณฑ์
 ผลิตภัณฑ์ที่ 5 คือคิดเป็น เปอร์เซนต์ของราคาผลิตภัณฑ์

10. วิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดของกลุ่มเป็นอย่างไร

ให้ใช้คำตอบต่อไปนี้ตอบคำถาม โดยนำตัวเลขหน้าข้อความ ไปใส่ในที่ว่างให้ตรงตามความเป็นจริง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. วางจำหน่ายเองโดยตรง
- 2. ผ่ากร้านค้าจำหน่าย
- 3. มีผู้มารับซื้อ ไปจำหน่าย
- 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ผลิตภัณฑ์ที่ 1 คือมีการจำหน่ายโดย.....
 ผลิตภัณฑ์ที่ 2 คือมีการจำหน่ายโดย.....
 ผลิตภัณฑ์ที่ 3 คือมีการจำหน่ายโดย.....
 ผลิตภัณฑ์ที่ 4 คือมีการจำหน่ายโดย.....
 ผลิตภัณฑ์ที่ 5 คือมีการจำหน่ายโดย.....

11. กลุ่มเกษตรกรของท่าน ได้มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกหรือไม่

- () ไม่เคย
- () เคย ประมาณ ครั้ง

12. ท่านเคยไปดูงานจากกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ บ้างหรือไม่

- () ไม่เคย
- () เคย ประมาณครั้ง

13. ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม มีบทบาทต่อกลุ่มเกษตรกรของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรของท่าน
- () เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่กลุ่มเกษตรกรของท่าน
- () เป็นผู้สนับสนุนด้านเงินทุนให้แก่กลุ่มเกษตรกรของท่าน
- () เป็นผู้จัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรของท่าน
- () อื่น ๆ (โปรดระบุ)

14. ในอนาคต (ปีหน้า) กลุ่มเกษตรกรของท่านมีแผนที่จะส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อผลิตขึ้นมาจำหน่ายหรือไม่

- () ไม่มี
- () มี ผลิตภัณฑ์ชนิดนั้น คือ

15. ในอนาคต (ปีหน้า) กลุ่มเกษตรกรของท่านจะมีการยกเลิกการผลิตผลิตภัณฑ์บางชนิดหรือไม่

- () ไม่มี
- () มี ผลิตภัณฑ์ชนิดนั้น คือ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

1. ท่านคิดว่ากลุ่มเกษตรกรของท่านสามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
 - () ได้ เพราะ
 - () ไม่ได้ เพราะ
 - () ไม่แน่ใจ เพราะ
2. ท่านคิดว่ากลุ่มเกษตรกรของท่าน สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรที่คิดจะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
 - () ได้ เพราะ
 - () ไม่ได้ เพราะ
 - () ไม่แน่ใจ เพราะ
3. ท่านยังต้องการการสนับสนุน หรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ภาครัฐบาล เป็นต้นหรือไม่ ถ้าต้องการในด้านใดบ้าง
 - () ไม่ต้องการ
 - () ต้องการ ในด้าน
 - 1)
 - 2)
 - 3)
 - 4)
 - 5)

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายวนเกษตร

	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	ไม่มี (1 คะแนน)
1. ขั้นตอนในการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มมีความยุ่งยาก	()	()	()	()
2. ปัญหาการรับความรู้ของสมาชิก	()	()	()	()
3. การทำงานของกลุ่มไม่มีความเป็นธรรมชาติ	()	()	()	()
4. ระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่มีอยู่ทำให้ท่านมีปัญหามากน้อยเพียงใด	()	()	()	()
5. ผลงานของสมาชิกกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก	()	()	()	()
6. ปัญหาสมาชิกไม่มีเวลาทำกิจกรรม	()	()	()	()
7. ปัญหาสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือและไม่มีความรับผิดชอบ	()	()	()	()
8. ปัญหาสมาชิกไม่เข้าใจระเบียบการดำเนินงานของกลุ่ม	()	()	()	()
9. ปัญหาการขาดการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิต	()	()	()	()
10. ปัญหาสมาชิกขาดความรู้ในด้านการเกษตรและเทคนิคในการดำเนินงาน	()	()	()	()

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ภายในเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้เผยแพร่เอกสารนี้ไปยังบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้